

Пам'ятка

державного службовця щодо врегулювання конфлікту інтересів

Законодавство, яке регулює питання «конфлікту інтересів»

Правове регулювання конфлікту інтересів здійснюється актами Українського законодавства та міжнародно-правовими актами.

Законодавчі акти, які регулюють питання конфлікту інтересів:

- Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011 (зі змінами), який визначає поняття конфлікту інтересів, встановлює обмеження щодо роботи близьких осіб (ст. 9), визначає порядок врегулювання конфлікту інтересів (ст. 14);
- Закон України «Про правила етичної поведінки» від 17.05.2012 (зі змінами) (ст.ст. 1, 14, 15);
- Закон України «Про державну службу» від 16.12.1993 (зі змінами) (ст. ст. 12, 16, 16-1);
- Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 (зі змінами) (ст. 25-1);
- Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 (зі змінами) (ст. 172-7);
- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 14.05.2013. Внесені зміни до Кримінального процесуального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Закону України «Про державну службу».

Питання конфлікту інтересів врегульовуються й підзаконними нормативно-правовими актами:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 № 169 «Про затвердження порядку проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців», яка зазначає, що до участі у конкурсі не допускаються особи, які досягли встановленого законодавством граничного віку перебування на державній службі; визнані в установленому порядку недієздатними, мають судимості, що є несумісною із заняттям посади державного службовця; у разі прийняття на службу будуть безпосередньо підпорядковані або підлеглі близьким особам;
- Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 04.08.2010 №214 «Про затвердження Загальних правил поведінки

державного службовця» (із змінами), положення якого встановлюють засоби недопущення виникнення конфлікту інтересів та способи врегулювання конфлікту інтересів.

Заходи щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів передбачені в міжнародно-правових актах:

- Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003;
- Міжнародному кодексі поведінки державних посадових осіб, схваленому Генеральною Асамблеєю ООН 23.07.1996;
- Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців, прийнятих Комітетом Міністрів на 106 сесії 11.05.2000.

Поняття конфлікту інтересів

В Україні про **конфлікт інтересів** вперше було згадано в Загальних правилах поведінки державного службовця від 23 жовтня 2000 року.

Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» **конфлікт інтересів** визначається як **суперечність між особистими інтересами особи та її службовими повноваженнями, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи не вчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень.**

Закон України «Про правила етичної поведінки» зазначає термін «особисті інтереси» як будь-які інтереси особи, зумовлені особистими, родинними, дружніми чи будь-якими іншими позаслужбовими стосунками з іншими особами, у тому числі особисті майнові та немайнові інтереси, а також ті, що виникають у зв'язку з членством особи або з її діяльністю, не пов'язаною з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, у громадських, релігійних чи інших організаціях.

Конфлікт інтересів найчастіше виникає в таких сферах діяльності державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування:

- надання чи отримання документів дозвільного характеру таких як: ліцензії, дозволи, сертифікати, погодження та інше;
- проведення конкурсних або тендерних процедур;
- розподіл фінансових чи матеріальних ресурсів, їх використання або розпорядження ними в інший спосіб;
- прийняття кадрових рішень, внесення подання та прийняття рішень про нагородження державними нагородами, присвоєння почесних звань;

- направлення на навчання або у закордоння відрядження за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів чи офіційної фінансової допомоги від міжнародних організацій чи іноземних держав;
- здійснення проваджень щодо притягнення юридичних чи фізичних осіб до юридичної відповідальності та вирішення спорів;
- реалізація контрольних або наглядових повноважень.

Держава запроваджує правові механізми, які запобігають конфлікту інтересів або забезпечують його врегулювання в разі виникнення.

Так, Конституцією та законами України для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, встановлені певні правила поведінки, у тому числі і обмеження щодо їх позаслужбової діяльності. Такі обмеження є конституційно обґрунтованими, оскільки певні види діяльності цих осіб за межами їх служби об'єктивно можуть зумовити ситуацію, несумісну з належним виконанням ними службових обов'язків через виникнення конфлікту інтересів.

Так, статтею 7 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» встановлюється обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, а саме: особам, зазначеним у пункті 1 частини першої статті 4 цього Закону, забороняється:

- займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України;

- входити до складу органу управління чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особи здійснюють функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляють інтереси держави чи територіальної громади в раді товариства (спостережній раді), ревізійній комісії господарського товариства), якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

У разі якщо Конституцією і законами України для окремих посад встановлено спеціальні обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, то їх додержання забезпечується за спеціальними процедурами.

Ці обмеження не поширюються на депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), членів Вищої ради юстиції (крім тих, які працюють у Вищій раді юстиції на постійній основі), народних засідателів і присяжних.

Відповідно до статті 14 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» особи, уповноважені на виконання функцій держави та місцевого самоврядування, зобов'язані: уживати заходів щодо недопущення будь-якої можливості виникнення конфлікту інтересів, невідкладно у письмовій формі повідомляти безпосереднього керівника про наявність конфлікту інтересів.

Закон також вказує, що закони та інші нормативно-правові акти, що визначають повноваження органів державної влади, органів місцевого самоврядування, порядок надання окремих видів державних послуг та провадження інших видів діяльності, пов'язаних із виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, мають передбачати порядок та шляхи врегулювання конфлікту інтересів.

Шляхи врегулювання конфлікту інтересів на державній службі

Особлива правова природа публічно-службових відносин зумовлює необхідність встановлення гнучкого механізму для того, аби уникнути негативних наслідків конфлікту інтересів.

Дії державного службовця повинні відповідати високим нормам поведінки публічного службовця, аби не давати підстави громадянам сумніватися в неупередженому чи недобросовісному прийнятті рішення державними службовцями або надання адміністративної послуги.

Найчастіше конфлікт інтересів виникає вже під час проходження державної служби. У такому разі потрібно вжити відповідних заходів щодо врегулювання даної ситуації і забезпечення неупередженого виконання службових обов'язків державним службовцем.

Запобігання конфлікту інтересів реалізується через процедури інформування керівників та уповноважений підрозділ (особу) про потенційні конфлікти інтересів при прийнятті на службу та під час її проходження, через роз'яснювальну діяльність уповноваженого підрозділу (особи), посадової особи, спрямовані на недопущення виникнення конфлікту інтересів в його службовій діяльності.

В Законі України «Про правила етичної поведінки» у статті 15 «Недопущення конфлікту інтересів» зазначено, що особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, незважаючи на особисті інтереси, вживають вичерпних заходів щодо недопущення конфлікту інтересів, а також не допускають вчинення дій чи бездіяльності, що можуть спричинити виникнення конфлікту інтересів або створити враження його наявності.

Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не можуть прямо чи опосередковано спонукати у будь-який спосіб підлеглих до прийняття рішень, вчиняти дії або бездіяльність на користь своїх особистих інтересів та/або інтересів третіх осіб.

Відповідно до статті 16-1 Закону України «Про державну службу» у разі виникнення конфлікту інтересів під час виконання службових повноважень державний службовець зобов'язаний негайно доповісти про це своєму безпосередньому керівникові. Безпосередній керівник державного службовця зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів, спрямованих на запобігання конфлікту інтересів, шляхом доручення виконання відповідного службового завдання іншому державному службовцю, особистого виконання службового завдання чи в інший спосіб, передбачений законодавством.

Порядок врегулювання конфлікту інтересів передбачений наказом Національного агентства України з питань державної служби від 04.08.2010 № 214 «Про затвердження Загальних правил поведінки державного службовця». У разі виникнення конфлікту інтересів або за наявності підстав, за яких він може виникнути, державний службовець повинен дотримуватися цих Загальних правил поведінки.

Державний службовець зобов'язаний у межах своїх повноважень вживати заходів щодо недопущення конфлікту інтересів, а саме суперечності між особистими інтересами та службовими повноваженнями, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішення, а також на вчинення або не вчинення дій під час виконання наданих йому службових повноважень.

Обставини, що можуть призвести до виникнення конфлікту інтересів, повинні бути усунуті до того, як державний службовець буде призначений на посаду.

У разі коли обставини, що можуть призвести до виникнення конфлікту інтересів, склалися після призначення на посаду, державний службовець повинен невідкладно повідомити в письмовій формі про це свого безпосереднього керівника та терміново вжити заходи щодо усунення таких обставин.

Так, згідно статті 9 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» особи, які претендують на зайняття посад, пов'язаних з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, зобов'язані повідомити керівництво органу, на посаду в якому вони претендують, про працюючих у цьому органі близьких їм осіб.

Законом визначено що близькими особами є: чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра,

дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 4 цього Закону, в тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Особа, яка претендує на зайняття посади, зазначеної в пункті 1 та підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 4 цього Закону, до призначення або обрання на відповідну посаду подає в установленому законом порядку декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік за формою, що додається до цього Закону.

У випадку, коли державному службовцю стало відомо про наявність конфлікту інтересів у інших державних службовців, йому необхідно повідомити про це свого безпосереднього керівника.

Державний службовець, який повідомив про конфлікт інтересів свого безпосереднього керівника і вважає, що вжиті заходи є недостатніми, повідомляє про це в письмовій формі керівника органу державної влади.

Безпосередній керівник зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів, спрямованих на запобігання конфлікту інтересів, шляхом доручення виконання відповідного службового завдання іншій посадовій особі, особистого виконання службового завдання чи в інший спосіб, передбачений законодавством.

У разі неможливості усунення конфлікту інтересів шляхом заміщення державного службовця іншою особою та відсутності можливостей для його переведення на іншу посаду відповідної категорії посад державних службовців керівник органу, де працює державний службовець, або його заступник відповідно до розподілу повноважень в найкоротший строк, але не більше ніж протягом одного робочого дня, приймає рішення про здійснення контролю за рішеннями, що приймаються цим державним службовцем.

У рішенні зазначається форма контролю, відповідальна особа та вимоги до державного службовця щодо прийняття рішення стосовно предмета конфлікту інтересів.

Державний службовець не пізніше наступного робочого дня з дня прийняття рішення про застосування контролю ознайомлюється з таким рішенням.

У разі виникнення конфлікту інтересів у державного службовця, який входить до складу колегіального органу (комітету, комісії, колегії, ради тощо), такий державний службовець не повинен брати участь у прийнятті рішення, якщо його неучасть не впливає на повноваження цього органу.

Якщо неучасть державного службовця, у якого виник конфлікт інтересів і який входить до складу колегіального органу, у прийнятті рішень цим органом призведе до втрати повноважень цим органом, участь такого державного службовця у прийнятті рішення має здійснюватись під контролем.

Якщо конфлікт інтересів виникає у зв'язку з діяльністю державного службовця у складі колегіального органу, рішення про запровадження контролю над таким службовцем надсилається усім членам колегіального органу.

Контроль здійснюється у формі перевірки особою, визначеною керівником державного органу, змісту рішень чи проектів рішень, що приймаються або розробляються державним службовцем або відповідним колегіальним органом з питань, пов'язаних із предметом конфлікту інтересів, розгляду справ та прийняття рішень державним службовцем у присутності особи, визначеної керівником державного органу.

Державному службовцю рекомендується позбутись приватного інтересу, з приводу якого може виникнути конфлікт інтересів, шляхом відчуження корпоративних прав, майна або майнових прав, передачі їх у довірче управління або в будь-який інший спосіб.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 14.05.2013 № 224-VII внесені зміни до статті 14 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», які вступають в дію з 1 січня 2014 року, згідно яких особи, уповноважені на виконання функцій держави або посадові особи органів місцевого самоврядування зобов'язані:

- невідкладно у письмовій формі повідомляти безпосереднього керівника про наявність конфлікту інтересів;
- протягом десяти днів після призначення (обрання) на посаду передати в управління іншим особам належні їм підприємства та корпоративні права у порядку, встановленому законом.

У такому випадку зазначеним особам забороняється передавати в управління належні їм підприємства та корпоративні права на користь членів своєї сім'ї.

Цим же Законом внесені зміни і до статті 12 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», яка вступає в дію з 1 січня 2014 року, згідно яких з метою забезпечення відкритості та прозорості діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, уповноваженим підрозділом здійснюються:

- а) перевірка фактів своєчасності подання декларацій;
- б) перевірка декларацій на наявність конфлікту інтересів;

в) логічний та арифметичний контроль декларацій.

Перевірка декларації на наявність конфлікту інтересів суб'єкта декларування здійснюється протягом тридцяти днів з дня подання декларації і полягає у порівнянні службових обов'язків суб'єкта декларування з його та членів його сім'ї фінансовими інтересами.

У разі встановлення за результатами передбачених цією статтею перевірок ознак правопорушення уповноважений підрозділ письмово повідомляє керівника відповідного державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, його апарату, органу місцевого самоврядування, юридичної особи публічного права та правоохоронні органи.

Відповідальність за неповідомлення про конфлікт інтересів

У Кодексі України про адміністративні правопорушення (зі змінами), згідно статті 172-7 «Порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів», зазначено, що неповідомлення особою безпосереднього керівника у випадках, передбачених законом, про наявність конфлікту інтересів тягне за собою накладення штрафу від десяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Способи врегулювання конфлікту інтересів мають забезпечити своєчасність реагування на порушення законодавства і запобігати прийняттю рішень чи вчинення дій в умовах існування конфлікту інтересів.

При вжитті заходів щодо запобігання і протидії корупції пріоритет слід надавати профілактичним заходам.

Державний службовець має дбати про позитивний авторитет органів державної влади і державної служби в цілому, дорожити своїм ім'ям та статусом.

Мухар 700 05 79
Мартін 700 21 23

